

Nazaj v stene!

O tem in onem s Tomažem Humarjem

Besedilo: Emil Pevec
Fotografiji: Tomaž Humar

Upamo, da Tomaža Humarja, plezalca, ki nas je še pred dobrima dvema letoma navduševal z izjemnimi vzponi v stenah Daulagirija, Nuptseja, El Capitana, Ama Dablama in drugod, še niste pozabili.

Leta 2000 je skoraj postal žrtev divjega tempa življenja, ki ga takrat je živel oziroma moral živeti. Nenehna potovanja, predavanja, obveznosti do sponzorjev, pisanje knjige – in nesrečni padec v klet doma, kjer ga ni pričakoval, saj tam velika koncentracija načelno ni potrebna ...

Le malo je manjkalo, pa bi ostal prikovan na invalidski voziček. Toda njegova neverjetna volja do življenja in pozitivna energija, ki jo kar trosi v okolico, sta naredili svoje. Tomaž se po hudi poškodbi vrača.

V nasprotju z njegovim najodmevnejšim vzponom prek južne stene Daulagirija, ki je bil medijsko izredno dobro pokrit, pa so ob njegovem zadnjem vzponu na osemtisočak Šiša Pangmo le maloštevilni vedeli, da je Tomaž spet odšel v njemu tako ljubo Himalajo. 25. oktobra mu je uspelo, da je skupaj s štirimi Kazahstanci prišel na vrh. Gore ga imajo še vedno rade.

Z njim smo se pogovarjali konec novembra lani.

Vzpon na Šiša Pangmo je bil nekakšna vmesna postaja, preizkus, kaj zmore tvoje telo po poškodbi in daljšem počitku.

Res je. Šiša Pangma, na katero sem odšel s kazahstansko odpravo, je zame nov začetek. Poglavitni namen moje udeležbe je bil preizkus, kaj zdaj zmorem. Zato si tudi nisem želel velike medijske pozornosti. Hotel sem popoln mir. Vsa čast sponzorjem, da so mi to omogo-

čili. Zadovoljen sem bil z vsem razen s stalnim vetrom. Ta se ni nikoli ustavil. Na 7000 metrih je pihal s povprečno močjo 70-80 vozlov. Le dva dni v začetku oktobra je pihal kakih 50 km/h. Šiša Pangma ima to smolo, da stoji na zelo čudnem kraju. Kot Madžarska. Veter piha iz vseh smeri, dobiš udarec naravnost. S severa je Šiša, kar zadeva vremenske razmere, podobna Daulagiriju, na skrajnem zahodu pa Nanga Parbatu.

Se torej zdaj prilagodiš višini tako kot pred nesrečo?

Saj to je zanimivo. Najmanj tako hitro.

Kako, da si se pridružil Kazahstancem? Lahko poveš kaj več o njihovem alpinizmu?

Z nekaterimi se poznamo. Denis Urubko je danes ena izmed najmočnejših »živali« na planetu Zemlja. Poznaš ruske tekme, ki so sicer malo trapaste, npr. »tek« na Kan Tengri? On je postavil rekord – potreboval je malo več kot 7 ur, da je priplezal s 4000 na 7070 metrov, tja in nazaj pa je hodil nekaj več kot 12 ur. Je kot »space shuttle«. Želeli so, da grem z njimi, z njihovim »nacionalnim timom«.

Njihov sistem ni najbolj priporočljiv za »turiste«. Imajo zelo nevaren slog. Zaženejo se in samo rinejo gor. Brez aklimatizacije plezajo do 7000 metrov in se ne ustavijo. Z njimi sem spoznal čisto druge vidike alpinizma.

Nekateri pravijo, da sem malo zmešan, ampak to, kar se gredo oni, je tudi zame že malo preveč. Ponekod sem jim bil težko kos. Predvsem pri pripravi pijače – na hribu skoraj ne pijejo. Zgodaj zjutraj vsak dobi šilce mlačne vode, za čez dan pa si je nikdar ne skuhamo ...

Alpinizma se lotevajo malo nerodno, vendar so močni. Imajo pravo selekcijo. Pri nas gre lahko danes marsikdo v Himalajo v imenu nacionalnega tima. Oni pa so plod selekcije, kakršno smo imeli pri nas pred Evere-

stom 79 ... Le da po mojem hujše selekcije, tako v psiho-fizičnem kot tudi v vojaškovodstvenem pogledu. Ni jim težko pozimi plavati pod vodo, teči v hrib, počnejo marsikaj, da bi prišli v »nacionalni tim«. Izhajajo iz okolja, v katerem je to eden redkih načinov, da sploh lahko gredo v tujino.

Kazahstanski alpinisti na prvi pogled niso podobni »Rambu«, ko pa jih postaviš na hrib, so izredno močni. Vendar imajo slabšo tehniko. Pri njih ukazuje le eden. Gospod Ervand Jelinski, 64-letnik, ki je bil leta 1982 na 1. ruski odpravi v južnem stebri Everesta, je njihov idejni vodja. Zanj slabe razmere ne obstajajo. Enako razmišljanje zahteva od članov odprave – in ti ga tudi upoštevajo.

Pa še nekaj je. Ruski sistem, iz katerega izhaja kazahstanski, je sistem na izpadanje. S tistim, ki zbolí, je konec. Rusi so znani po tem, da človeka, ki ga zadene kamen in mu manjka pol glave, pustijo, da obvisi, in gredo mimo njega. Če npr. na Francoskem grebenu Makaluja kdo zbolí, ga pustijo tam in gredo na vrh, njega pa medtem pobere. V glavnem – uspeh za vsako ceno. Zdaj nameravajo v severno steno Everesta. Dobesedno posillili bodo smer med Hornbeinom in Great Couloirjem po sredini.

Če bi jo preplezali v alpskem slogu, brez kisika, šerp in višinskih taborov, bi bil to za Everest izjemen vzpon. Tako pa le potrjujejo svojo teorijo, da so pač v Himalaji zamudili sedemdeset let in želijo to nekako nadoknaditi. Eden izmed njihovih ciljev je tudi dobivati »zlate cepine«. Obsedeni so s tem. Vendar se je že izrodilo, saj je politično nastavljeno. Konec koncev so lani imeli boljši vzpon Huberji – Ogrje, Thomas Huber. Ampak glede na to, da je Huber nagrado že dobil, so ga raje dali v komisijo. Kakšno zvezo ima to s tem? Babanov si je nagrado zaslužil leto prej s Kantego, pa so mu jo dali lani. Prav tako je z mano. Francozi se mi opravičujejo za Daulagiri in mi ponujajo članstvo v GHM, za katero so mi še pred leti postavljali pogoje. Osnovni namen takšnih in drugačnih združb je, da postanejo bolj enake med enakimi. Mene zanimajo predvsem hribi. Kdor pa želi paradirati, naj to počne.

Bi pa Kazahstanci, tako kot preostali »vzhodnjaki«, lahko naredili veliko več s primerno opremo ...

Seveda. Tam najboljši učitelj zasluži 60 ameriških dolarjev, in to je najvišji sloj. V Katmandu pridejo brez enega samega rezervnega dolarja.

Tomaž Humar in Denis Urubko na Šiša Pangmi

Že pri gorilniku se začne. Imajo take, da tri ure čakaš na pol litra pijače. Kot bi kuhal z vžigalicami. Veš, kakšna sončna očala imajo? Pri nas dobijo otroci za Miklavža boljše.

Rusi so me od nekdaj zanimali. Za drugo leto imam tri vabila za Everest, vendar me to konkretno res ne zanima. Ampak glede na to, da bo spomladi takšna gneča ... Ni mi všeč, kar želijo letos narediti na Everestu – šerpa, plezalec, šerpa, plezalec... Čeprav, ne rečem, Everest v alpskem slogu bi me mikal.

Se ne bojiš, da bi spet padel v peklenski ritem, v kakršnem si živel pred nesrečo?

Zame se lani medijsko ni slišalo. Bil sem na več Festivalih in na treh odpravah. Pravih odpravah – po mesec, mesec in pol. Nič se ni slišalo in tu bi se rad opravičil Franciju Savencu, ki sem mu obljubil vsaj nekaj po Šiši Pagmi, potem pa sem odletel po Evropi na predavanja, pozneje še na zadnjo operacijo... Zdaj pa me motivira le še naslednji projekt ...

Na te odprave sem odšel brez pritiska (čeprav ne brez sponzorjev). Kot bi šel na Korčulo na morje. Lani sem tako po večini plezal tam, kjer sem pred 12 ali 15 leti, bilo je res romantično plezalsko leto, tudi zato nisem želel nikakršnih objav... zdelo se mi je, kot bi novorojenčku vsakih deset minut menjal kičaste pajace. Tako kot pri otrocih tudi pri mojem plezanju ni bilo kaj dodati in ne odvzeti. Malokrat sem zadovoljen, lani pa

sem bil, saj sem z vsem tistim železjem v nogah včasih presenetil samega sebe.

Na Šiši je bilo že malo drugače. Čeprav skoraj nihče ni vedel, kje sem in kaj tam počnem, sem si želel odgovoriti, kako bo zdaj po nesreči na pravi višini. Pravih razmer ni bilo, vsi so že šli domov, odgovora pa še nisem dobil. Na koncu me je motilo le to, da smo s Centralnega vrha rinili še proti glavnemu. Lahko rečem, da je bila ta poteza precej tvegana. Mene to ni več zanimalo, njih pa seveda je, ker zbirajo osematisočke. Naj povzamem: na Šiši so me predvsem zanimali noge in pljuča ter preizkus novih materialov iz NASE.

Znan si po izredni psihični pripravljenosti, s katero si lažje premagoval tveganja. Bi se zdaj še lahko lotil tako tveganega vzpona, kot je Daulagiri?

Tole, kar sem zdaj počel, je bilo zame blazno tveganje. Ampak seveda na drugi ravni.

Kot sem rekel, 80 % alpinizma je v glavi – jaz pa se nisem udaril v glavo. Morda imam zaradi poškodb večje težave pri prečenjih, ko pa sem v vertikali, sem še vedno enak. In zanimajo me kvečjemu težji problemi.

Do kod bi šel, če bi ti sponzor postavil pogoje za svoj vložek?

Te meje ni. Nič se ne slepim. Če izgubim določene sponzorje, bom stvari zastavil drugače. Onkraj luže si nekateri mediji in podjetja zelo želijo sodelovati pri mojem naslednjem projektu. Vendar se dokončno še nisem odločil. Če bom šel, bom pravila igre postavil sam. Dobro je, da me sponzorji ne sprašujejo: »Joža, a misliš kaj naredit?«, ampak mi stojijo ob strani tudi pri preostalih stvareh, treningu, rehabilitaciji. Že nekaj let sem v poslu in tistim, ki se podajajo prek meje, lahko povem, da se s prosjačenjem ne pride nikamor ... veliko ljudi zna dobro plezati, redki pa so se sposobni vključiti v razvoj opreme in materialov ...

Čeprav sem presedel na vozičku, posteljah, berglah skoraj dve leti, nisem izgubil nobenega izmed glavnih sponzorjev pri nas ali v tujini, s katerimi sodelujem že leta – nasprotno, celo pomagali so mi pri dragi rehabilitaciji, čeprav tega ni v pogodbah.

V svoji knjigi si odkril marsikatero tančico z življenja alpinista. Si zadovoljen z odzivi?

Zelo sem zadovoljen. Res je, da je knjiga za slovenske razmere draga in si jo je večina sposodila v knjižnici – nanjo so čakali tudi po več mesecev – toda treba je

vedeti, da smo se z založnikom odločili za tehnično izredno zahtevno izvedbo. In to stane.

Tudi kritike prek luže in sicer so bile zelo ugodne, tako da bom morda napisal še kakšno, namesto da bi to preoblikoval v kakšen delovni zvezek ...

Ko beremo knjige svetovnih avtoritet alpinizma, na prvih straneh skoraj obvezno zasledimo, da so v mladosti »požirale« knjige s planinsko in alpinistično vsebino.

Kolikor mi je znano, mladi ne kupujejo alpinističnih knjig. In potem svojih vzponov ne znajo prav umestiti. Preprosto ne vedo, kaj pomenijo imena McIntyre, Tasker, Scott, Bonington, Petrowski, Wroz, Kukučka, Mezaud, Buhl ... Tako tudi ne vedo, ali je tisto, kar so naredili, dobro ali slabo. Navadno poslušam, da je vse »šoder«, tako v skali kot v ledu ... Če bi bil jaz tako dober, bi pozimi z veseljem preživel cele tedne v stenah Julijcev ... Pa tam pravzaprav že leta ni nikogar, razen nekaj izjem ... Očitno so naše stene res postale tak »šoder«, da po njih nima smisla plezati ... zanimivo pa je, da se na himalajske odprave prijavljajo alpinisti s kopico dobrih enodnevni vzponov v Miški, Ledenih svečah ali težkih drytoolih ... O bivakih, težkih nahrbtnikih in neprespanih nočeh pa ne vedo ničesar. Potem pa poslušam, da ni bilo dobrih razmer, da jih je zeblo in podobno. Strokovno testiranje v beli Ljubljani kljub porabljenemu času in denarju ni obrodilo nikakršnih sadov glede kandidatov za Himalajo. Meni osebno se zdi velika škoda, da izgubljamo dobre ljudi z zgrešenimi metodami...

Kakšen je tvoj pogled na trenutne smernice v svetovnem alpinizmu? Jim Slovenci sledimo?

Andrej Štremfelj ima po mojem najboljšo zbirko vzponov, a tudi on ni več mlad. Trenutno sta v svetovnem alpinizmu zelo cenjena le še Marko Prezeli in Silvo Karo in še kak redek vzpon ...

Naši alpinisti so sicer sposobni preplezati marsikaj, vendar so organizacijsko prešibki. Čakati na to, da bo PZS pridobila sponzorje, je napaka. Alpinizem bi moral že pred leti zastaviti čisto svojo pot. Žal je bil planinski zvezi vedno bolj v napoto. PZS je gospodarska družba, alpinizem pa športna. PZS se ukvarja s kočami, potmi, mi pa s popolnoma drugimi stvarmi. Nismo najbolj kompatibilni.

V tujini za naše notranje zdrave ne vedo toliko. Vedo pa za naše smeri in dejanja. Davo je smučal z Everesta, Marko in Andrej sta preplezala steber v Kanču,

poznajo Česna in njegove solo vzpone, Frančka, Johana, Silva, Slavca ... To so videli. Torej imamo kaj pokazati. Danes pa žal mladih »z jajci« tako rekoč ni.

Zdaj so največ vredni redki plezalci v težkih drytoolih – Andrlje, Premrl, Kresal, Miškič ... ali v dolgih športnih smereh Lukič, Grmovšek ...

Andrej Markovič je bil perspektiven, bil je na dobri poti, da postane vrhunski alpinist. Da pa se mu je nesreča zgodila na »abzajlu«, ko je Ažman že šel pred njim dol – to je usoda. On je bil zame edini, ki je bil dovolj divji in je preživel divja leta, drugega ni.

Problem mlajših je tudi to, da »vse znajo« in da se pri starejših niso pripravljali učiti. Jaz sem z odprtimi usti poslušal Šraufa, pri tehniki sem veliko pridobil od Zumbe (Janka Oprešnika), s Carlosom, Stipetom in Vikijem sem se srečal, ko so bila nora leta za menoj in so prišle na vrsto velike stene. Nekateri pa čutijo tako »spoštovanje« do starejših alpinistov, da si sploh ne upajo nič vprašati. Je pa tudi veliko alpinistov, ki nič ne povedo.

Zahodni alpinizem se trenutno ukvarja tudi s pretirano varnostjo. S pretiravanjem se izgublja čar alpinizma, tveganje. Alpinizma brez tveganja ni. To je problem zahodnega sveta. Naj povem drugače: to, kar so imeli Angleži v 70., Poljaki v 80. in mi v 90. letih, zdaj samo teoretično lahko spravimo skupaj – eno samo ekipo na vsem planetu. To pa kaže na krizo svetovnega alpinizma. Razlog? Preveč ljubimo udobje.

Kaj so po tvojem mnenju trenutno trije največji izzivi v Himalaji?

Malo me spravljaš na led. Podkev – prečenje Nuptseja, Lotseja in Everesta...

Pa je to izvedljivo ...?

Dobro vprašanje. Najtežji del je verjetno prečenje Nuptse – Lotse. Vsekakor pa se Podkve ne moreš lotiti v ekspedicijskem slogu. Izziv je tudi »veliki S« (Everest – Lotse). Zagotovo so med velikimi problemi zahodna stena Makaluja, zahodna stena K2, »dinetissima« v južni steni Nanga Parbata, vzhodna stena Kanča, severna stena Lotseja. Zanimiva je tudi nekoliko nižja jugozahodna stena Nuptseja W2. Dobrih 2500 metrov stene brez ledu – treba bi ga bilo tovoriti v transportnih vrečah. Kot vsi vemo, je bilo to še v najboljših letih slovenskega alpinizma bolj utopija kot realnost. Menim, da smo priča generacijskemu mrku.

Razlog – preveč se ukvarjamo s seboj namesto s problemi, ki nas čakajo v velikih stenah ...

Kakšno je tvoje mnenje o prenovljenem Planinskem vestniku?

Edini pozitivni premik v vsej PZS. Malo modernejši je. Zraven ste taki, kot je Strmi (Večer), Marjetka (Gore in ljudje), ti (Ongrčki). To je kot društvo PGC. To mora uspeti, pa če je sto hloedov po tleh.

Še kakšno sporočilo na koncu?

Seveda. Toliko je bilo govora o letu gora, pa smo odpravili edino planinsko oddajo na televiziji. ●

Sestop z vetrovnega vrha